

(bijv. aanleg van strategische wegen of spoorwegen die van geen belang zijn voor de burgerbevolking), moeten deze werkzaamheden als ongeoorloofd worden beschouwd.¹

Natuurlijk had de Nederlandse regering het volste recht om van een beknopte en nogal vage formulering in het Landoorlogreglement een eigen interpretatie te geven en deze bindend voor te schrijven. Duidelijk is intussen dat zij in die interpretatie veel verboden verklaard had dat onder 'de militaire voorbereidselen en dat soort zaken' viel waarvan in Oppenheim-Lauterpacht nogal ondoordacht opgemerkt was dat zij volkenrechtelijk niet verboden waren.² Dit verschil tussen Oppenheim-Lauterpacht en de 'Aanwijzingen' was de Duitsers spoedig bekend en kwam hun ook zeer te stade, want met de 'Aanwijzingen' waren zij allerminst ingenomen. *General-kommissar* Fischböck was nog maar enkele dagen hier toen hij het stuk in vertaling te lezen kreeg; op 1 juni constateerde hij in een bespreking dat de door de Nederlandse regering opgestelde voorschriften aan de Nederlandse autoriteiten '*mannigfache Widerstandsmöglichkeiten*' boden. Fischböck verwachtte niet anders dan dat het ook tot dat verzet zou komen; het moest '*gegebenenfalls gegen holländische Proteste überwunden werden*.'³

Het moet Fischböck wel meegevallen zijn, want slechts drie dagen later, op 4 juni, was dat verzet in hoofdzaak gebroken.

Winkelmans richtlijnen

Nagenoeg onmiddellijk na het binnentrekken der Duitse troepen werden Nederlandse autoriteiten met het probleem geconfronteerd, welke werkzaamheden ten behoeve van de Duitsers geoorloofd dan wel ongeoorloofd waren. De meeste bruggen over de grote rivieren lagen in het water; de Duitsers eisten dat zij onmiddellijk hersteld zouden worden. Op 15 mei besloot de directie van de Rijkswaterstaat, voorshands de verbindingen naar

¹ *Enq.*, dl. VII a, p. 4. ² 'Ik ken Lauterpacht goed', vertelde de Utrechtse hoogleraar in het volkenrecht, prof. dr. J. H. W. Verzijl in '50 aan de Enquêtecommissie. 'Ik heb hem gezegd: wat hebt gij met die passage toch een misère veroorzaakt in bezet Nederland . . . Tot mijn verrassing kreeg is van Lauterpacht een briefje terug: Het doet mij werkelijk leed dat ik jullie zoveel hinder heb aangedaan en dat enkel door een '*ill-considered*' passage die ik heb overgenomen van Oppenheim. Het was helemaal niet zo bedoeld.' (a.v., VII c, p. 305). ³ Verslag, 3 juni 1940, van een bespreking bij Fischböck op 1 juni (*HSSuPF*, 69 A a).